

slovensko
ljudsko
gledališče
celje

kamen za pod glavo

PREVEDEL

BRUNO HARTMAN

REŽIJA

FRANCI KRIŽAJ

DRAMATURG

IGOR LAMPRET

SCENA in

MIODRAG TABAČKI

KOSTUMI

LEKTOR

MAJDA KRIŽAJ

VUČKO VUČETIĆ
MILUTIN VUČETIĆ,
Vučkov rajnki oče
NOVAK VUČETIĆ
ZDRAVKO VUČETIĆ
KRSMAN VUČETIĆ
SIMANA VUČETIĆ,
Novakova žena
KRUNA VUČETIĆ,
Zdravkova žena
JELKA BOGOVIĆ
BOŠKO, ujec
bratov Vučetičev
NIKITA, rajnki
vaščan
SELENA, soseda

JOŽE PRISTOV
PAVLE JERŠIN

MIRO PODJED
BRUNO BARANOVIĆ
PETER BOŠTJANČIČ
MARJANCA KROŠLOVA

LJERKA BELAKOVA

MILADA KALEZIĆEVA
SANDI KROŠL

BOGOMIR VERAS

JADRANKA TOMAŽIČEVA

Vodja predstave Sava Subotič - Šepetalka Tonka Orešnik - Razsvetljava Bogo Les - Ton Stanko Jost - Frizerska dela Vera Pristov - Rekviziter Maks Bukovec - Slikarska dela Ivan Dečman - Krojaška dela pod vodstvom Jožice Hrenove in Emila Gregorna- Odrski mojster Vili Korošec - Tehnično vodstvo Bogo Les

se je rodila leta 1953 v rudarskem naselju Korlaču pri Raški v družini delavca Sibina in gospodinje Slavomirke.

Osnovno šolo je obiskovala v Pavlici in Baljevcu, v raški pokrajini ob vznožju Kopaonika, gimnazijo pa je začela v Raški in končala v Beogradu (Peta beograjska).

Diplomirala je dramaturgijo na Fakulteti dramskih umetnosti junija leta 1976 z dramo »Kamen za pod glavo«.

Drama je objavljena v časopisu za kulturo in umetnost Univerze umetnosti v Beogradu »F 4«, številki 2-3, str. 55 - 78, 1976. Zdaj študira svetovno književnost na Filološki fakulteti v Beogradu in končuje nov dramski tekst, komedijo »Izbrisana pot«.

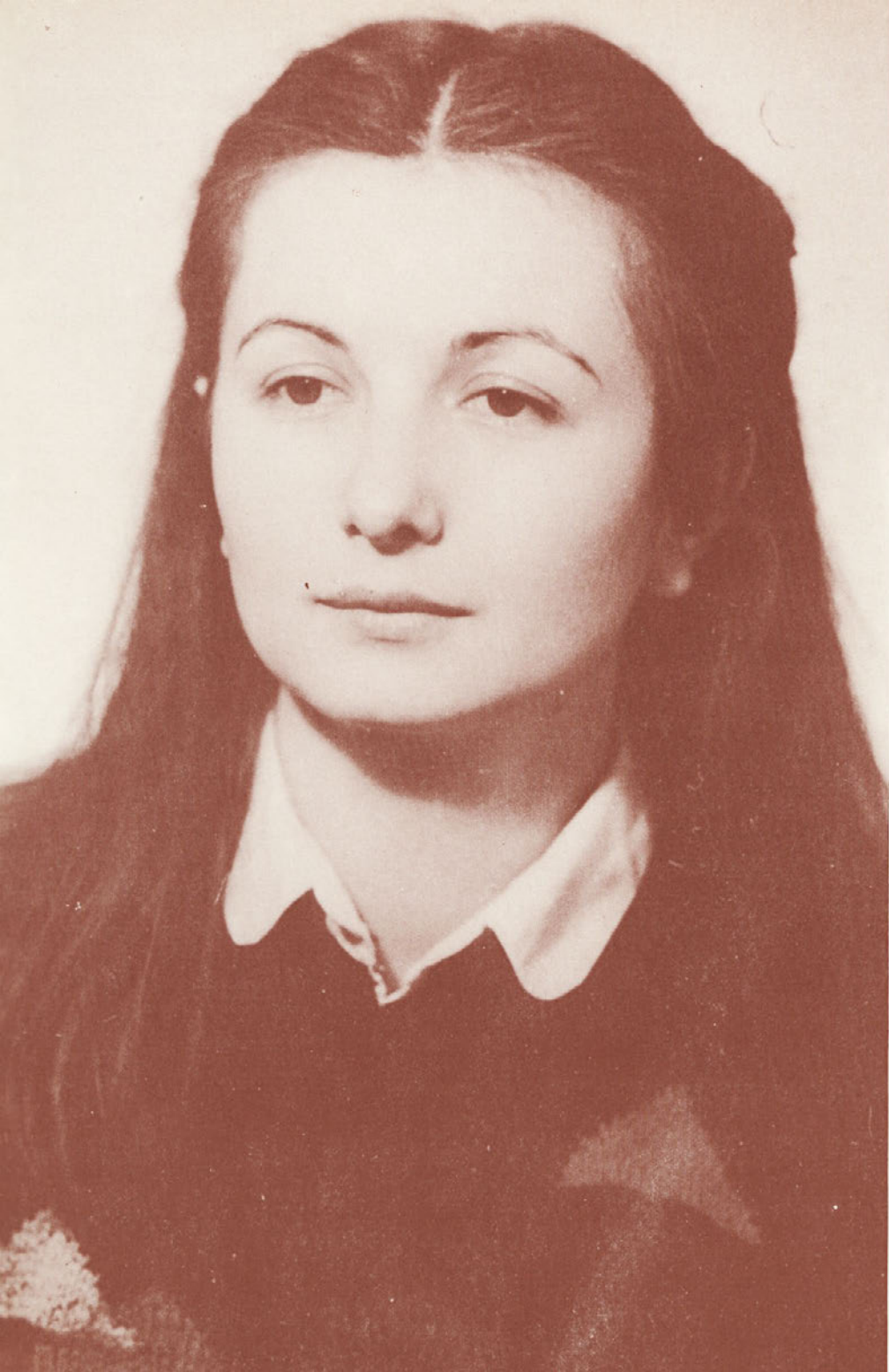
Na 23. jugoslovanskih gledaliških igrah, aprila 1978 v Novem Sadu, je prejela Sterijevo nagrado za tekst drame »Kamen za pod glavo«.

Poleg »Ateljeja 212« v Beogradu, kjer je bila krstna uprizoritev, so dramo »Kamen za pod glavo« v sezoni 1977/78 igrala narodna gledališča v Leskovcu, Kragujevcu, Kruševcu, Vršču, uprizorilo jo je tudi Delavsko gledališče »Nikola Popović« iz Gornjega Milanovca. Živi in dela v Beogradu.

Drama »Kamen za pod glavo« ni kakšna posebna inovacija v dramski literaturi. Junaki se lomijo in spopadajo, pripoveduje se zgodba po vseh pravih klasičnih dramaturgijah. Dejanje se pojmuje v najožjem pomenu besed: »Raca plava preko Save, nosi pismo na vrh' glave«, seveda s pravo motivacijo, zato in zaradi tega. Toda kar zadeva vsebino, tu že gre za nekatere novosti, pripoveduje se zgodba o nas nekoliko resneje (nekolikanj vprašanje angažmaja) in nekoliko globlje (bistveno vprašanje stila). Mislim, da po svojem osnovnem izrazu ta drama ni čisto realistična, še manj pa naturalistična, ker je vendarle v neke vrste stilizaciji odmaknjena od obeh, zato bi predvsem opozorila na njeno posebno kvaliteto, da so elementi iracionalnega dobro uokvirjeni v ravni njihovih realnih vsebin.

Milica Novković

Vučetići

»Kamen za pod glavo« je prva drama Milice Novković, ki prihaja pred publiko. Po Dušanu Kovačeviću in Zorici Jevremović je Milica Novković tretji avtor, čigar tekst je nastal med študijem dramaturgije na Fakulteti dramskih umetnosti v Beogradu in čigar odrska usoda se preskuša v Ateljeju 212. Uprizoritev prvenca Milice Novković pomeni repertoarno opredelitev, ki si prizadeva spoznati in soočiti s publiko nove in kvalitetne avtorje. Da gre pri drami »Kamen za pod glavo« Milice Novković za novost in kvaliteto, govori več argumentov.

V zadnjem času je naša dramaturgija zasidrana v mestno in še pogosteje v predmestno okolje, s svojim drugim krilom pa sega po temah in išče svoja oporišča v daljni ali bližnji zgodovini. Milica Novković postavlja »Kamen za pod glavo« v vaško okolje, v njem išče in zastavlja nekatera vprašanja, ki so po človeškem in dramskem pomenu bistvena. Sociološki moment »Kamna za pod glavo«, čigar junaki živijo v svetu, ki je izgubil boga, ki izgublja vrednote, izhajajoče iz tradicionalne morale in načina življenja, ne najde pa novih oporišč, nove vere in novih motivov, ki bi življenje delali smiselno, je samo prva stopnja, na kateri poteka dejanje drame Milice Novković in prva stopnja njene pomenskosti. Pod tem tokom je človeška raven drame junakov Milice Novković, ki se kaže kot vzrok za spremembe na splošni ravni in kot začetek vprašanj, katerih smisel je v iskanju vrednot in identitete človekovega življenja.

Čas zbiranja in nastajanja družinskih zadrug je pretekli čas. Novak hoče zemljo deliti in prodajati, vzeti svoje, do tega mu dajeta pravico njegovo delo in trud, njegova skrb za zemljo in obdelovanje te zemlje. Novak je »kosil, plastil, pooral, ogrenil, posejal, pospravil, odnesel, prinesel, dal, vzela«. Toda že med Novakovimi predniki, Milunom in Vučkom ter njunimi bližnjimi je pri-

šlo do usodne neizpolnitve ljubezni, do usodnega nesporazuma med hotenji, željami, strastmi, nagoni in njihovo izpolnitvijo. Že takrat so se stvari križale, ker izhodišča niso našla pravih oporišč, ker so nagoni, želje in morala šli vsak svojo pot in povzročali razsulo, iz katerega celo delo ne more zagotoviti kontinuitete smisla na tej zemlji in med temi ljudmi. Zaradi tega mora Novak jemati, da bi bila njegovo dajanje in delo smiselna in upravičena. Novakova drama in drama njegovih bratov je v usodni izgubi nagonov za prave in močne človeške vzgibe in oporišča kot so ljubezen, zemlja, strast, izpolnjeno življenje. Ker je ob veljavo najvišja oblast teh osnovnih človekovih nagonov in pogojev, je ob veljavo tudi moralnost odnosov med temi ljudmi. Novak dela in Novak besni, Novak prinaša k hiši in družini, hkrati pa z nenehnim »lajanjem« to družino raznaša, jo gradi in podira; s svojimi nagoni, katerih zadovoljitev je bila in je nekaj drugega, jo razdira, na moralnem nivoju pa si Novak prizadeva ohraniti dostojanstvo, čast in nrvnost svojega doma, zato tudi hoče očeta Vučka pokopati med predniki, med svojimi. Vendar ta morala že dolgo ni več narurna, že dolgo ne izhaja več iz življenja in želja Novakovega doma, ta že dolgo ni več enoten, zato stojita Novak in njegov brat Krsman vsak na svojem koncu očetove krste.

Simana, Kruna

Razkol med željami, nagoni in moralo, med posamezniki in kolektivom zelo dobro kaže v »Kamnu za pod glavo« situacija junakinj te drame. Simana, Novakova žena, dela, varuje, zbira, doprinaša in goji. Kar dela Novak na polju, dela Simana doma. Novak skrbi za zemljo, Simana za hišo. A čeprav imata Novak in Simana skupno zemljo in hišo, nimata skupnega sveta. Novakovo gledanje, njegova morala, pojmovanje družine in skupnosti, Novakovo življenje je sicer ob Simani, toda njegove želje in hotenja so bile in so še nekaj čisto drugega. Pa Simana? Si-

mana je svoje osebno, svoja hotenja, svojo ljubezen zamenjala s koristmi skupnosti, z delom in skrbjo za druge.

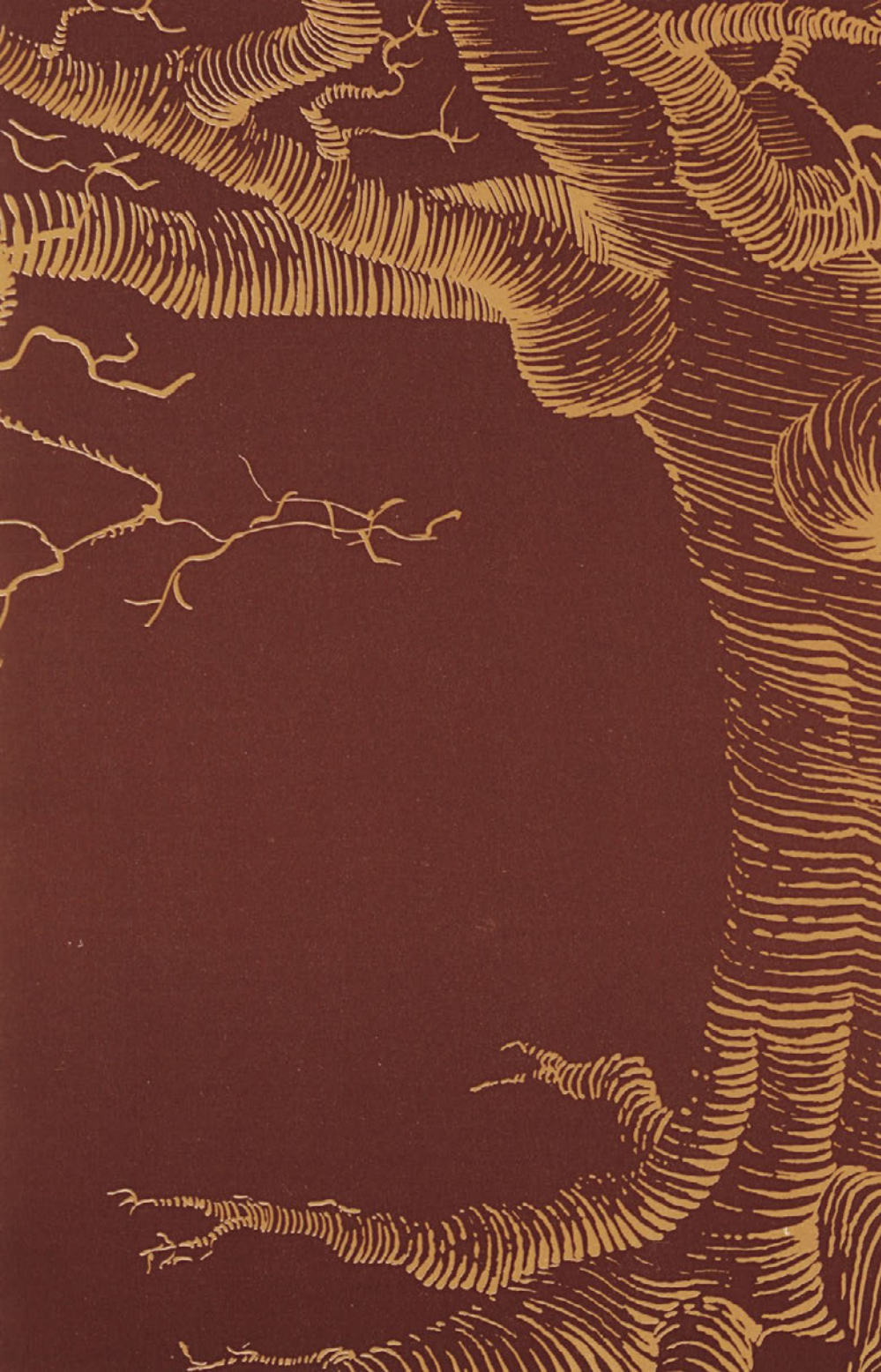
Tradicionalna morala sicer obstaja, toda moči, iz katere je črpala, ni več. Individualna hotenja in koristi družine se ne skladajo, ker si Novak in Simana nista enaka v tem, kar terja njuna narava in v tistem, kar je moralna norma in cilj skupnosti. Simana nosi tisto, kar je slabši del tradicionalnega, lupino tistega, kar je bilo nekoč napolnjeno z ljubeznijo, s smislom za žrtvovanje, predanost, uživanje v skupnem, Simana si je izmislila druge, da ne bi mislila nase. Zato Simana enkrat samkrat, ne prej ne posej, močno krikne in izpove svojo usodo, usodo, ki z odrešitvijo drugih ne more odrešiti in potrditi sebe.

Izjemna, temeljna in vsestranska sposobnost Milice Novković za graditev ženskih likov se kaže zlasti v metafori Krunine želje in nemožnosti, da bi spravila na svet otroka. V svetu razklanosti in pomanjkanja prave ljubezni, v svetu nesporazumov in neuskkljenih želja in hotenj, v jalovem svetu, v svetu brez skupnih ciljev, v razpadu, v svetu, kjer vsakdo začne vleči na svojo stran, ker v skupnosti ne vidi rešitve za svoje individualne nagibe, ostaja Kruna brez otroka. Ta svet ni več zmožen roditi, graditi, ustvarjati.

Krsman

»Na svetu je zadosti en Krsman, dva bi bila že preveč. Človek mora biti najprej človek, pa ne takšen kakor Novak, kakor Zdravko, kakor jaz«, pravi Krsman Vučetić, Novakov brat, na željo in predlog svojega očeta, naj se oženi z Jelko Bogovičko, dekletom, o katerem v »Kamnu za pod glavo« govorijo samo kot o dobrem in pridnem dekletu, dekletu časti in strasti. Krsman tudi pravi: »Oni so vkup, jaz sem sam za sebe.« Krsman tudi je »sam za sebe«. Če Kruna hoče pa ne more roditi, potem se Krsman more pa noče oženiti; Krsman vidi svet okoli sebe, razume, kje je in kaj je. Pri njem ne gre, tako kot pri Novaku in

Simani, za neskladje med osebnim in splošnim, med posameznikom in skupnostjo. Krsman ve, da je sam, ve, da je posameznik, individuuum, ki nima več vere, ne mara širiti kroga zablod in nesporazumov, Krsman zmore in zna biti sam, Krsman hoče pokopati očeta tam, kjer si je ta želel in Krsman odide iz Vučetićevega doma. Krsman ne mara s splošnimi koristmi opravičevati svojih pravih želja, prav tako ne mara imeti opravičilo za neizpolnitev teh želja v splošnih koristih. Krsman je bolj Krsman kot Vučetić. Toda v Krsmanu Milice Novković je nekaj, kar nam daje slutiti, da pravzaprav nikoli ne bo našel tistega, kar išče, da bo bolj mislil kot pa živel, da bo taval in komajda kaj vzgajil, da bosta pri njem svoboda in sreča vedno v nekakšnem nasprotju; Krsman se ne bo uresničil, Krsman je tolikokrat rekel »ne«, da je izgubil smisel za »da«, zanikanje sveta, v katerem je živel, ga je pripeljalo do zanikanja sveta nasploh. In tu je nekakšno pravo središče »Kamna za pod glavo« Milice Novković: človek se pravzaprav ne more uresničiti brez prave morale, brez časti, brez ljubezni, brez spoštovanja lastnih želja, brez temeljnih človekovih zahtev. Krsman je ta red izgubil, ni ga videl okrog sebe. Krsman bo iskal nove vrednote, nove ideale. Visoka cena, s katero plača ta prelom, je ena od temeljnih tem »Kamna za pod glavo«, drame zamenjave svetovnega nazora, drame vprašanja »kako« in »zakaj« živeti, delati, ustvarjati.

Danes in vselej

Milica Novković piše »Kamen za pod glavo« v skrajno preprostem, zgoščene- nem jeziku z izrazito zavestjo o svojem gradivu in ekonomičnosti, ki ga lahko naredi še izrazitejšega. Zato pri Milici ni odvečnih besed, ne eksplicitnih karakterizacij: Miličini dialogi in prizori so zelo pogosto eliptični in metaforični. Eden od najlepših prizorov - srečanje in ljubezen Krsmana in Jelke poteka takole:

JELKA: Zakaj ti konj hramlje?

KRSMAN: Saj ne hramlje.

JELKA: Hramlje, hramlje.

KRSMAN: Mogoče ponoči, ko poti ne vidi.

JELKA: Zdaj je ščip, noč je svetla.

KRSMAN: Mislil sem, da tkeš.

JELKA: Tudi kadar tkem, ne spim...
Mogoče pa mu ne daš, da bi vodo pil iz izvirka.

KRSMAN: Misliš, da mene ne žeja?

Zaradi tega Miličinega vstopa v situacije in medias res, ki oblikujejo poetiko in metafore, upajmo, da bo »Kamen za pod glavo« na odru še boljši kot pri branju.

In še nekaj: v izjemni arhetipski situaciji in značajih gradi Milica Novković prizore, ki bi ji lahko poimenovali »trije bratje«, ali »tri ženske«, ali »trije starci«, prizore, ki imajo izrazito in močno vertikalo, evocirajo podobo, zbuja jo pomene in asociacije, ki potrjujejo, da se ta drama godi danes in nekje tukaj kot tudi vsepovsod in vselej.

Borka Pavičević

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje, sezona 1978-79, št. 5.
Milica Novković: Kamen za pod glavo
(Kamen za pod glavo) - Predstavnik:
umetniški vodja in v.d. upravnika Igor
Lampret - Urednik: Janez Žmavc - Slike
s predstav Viktor Berk - Naklada 1200
izvodov - Cena 10 dinarjev - Tisk Cin-
karna Celje
Design Počivašek, Domjan

Anica Kumrova v vlogi Jacinte z Radkom Poličem kot Petrom v Cankarjevem »Pohujšanju v dolini Šentflorjanski«, režija Mile Korun

Upravni odbor Prešernovega sklada je na temelju člana 2 Zakona o Prešernovem skladu ter člena 1 in 6 statuta Prešernovega sklada sklenil na seji, dne 22. januarja 1979, da prejme nagrado Prešernovega sklada v letu 1979

ANICA KUMROVA

za vlogo Jacinte v »Pohujšanju v dolini Šentflorjanski« in za Tosco v »Tosci«

Utemeljitev:

Anica KUMROVA je v omenjenih vlogah pokazala izjemno rast odrske umetnosti ter v vsaki od njih izpričala nedvomno in presenetljivo prodornost. Že dlje časa je bilo mogoče spremljati skokovit razvoj, ki ga je Anica Kumrova dokazala tudi v mnogih drugih stvaritvah - medtem ko pa so vloge Jacinte in Tosce pa tudi Nataše v Treh sestrah in Lene v Pindarovi Odi segle v sam vrh trenutnega igralskega snovanja na Slovenskem.

Anica Kumrova v vlogi Tosce s Stankom Potiskom kot Scarpia v uprizoritvi »Prolog - Tosca - Epilog« Vjerana Zuppe in Illice, Giacosa, skladatelja Beethoven ter Puccini, režija in adaptacija Ljubiša Ristić

Priznanje Kulturne skupnosti občine Celje ob kulturnem prazniku

Kulturna skupnost občine Celje podeljuje priznanje in nagrado SLOVENSKEMU LJUDSKEMU GLEDALIŠČU CELJE za njegove izjemne kulturne dosežke v zadnjih letih. Slovensko ljudsko gledališče Celje, ki v letošnjem letu praznuje že 130-letnico delovanja, je v zadnjih letih doseglo izjemne uspehe v slovenskem in jugoslovanskem kulturnem prostoru - zavedajoč se, da lahko svoj lastni gledališki izraz in odmevnost v času in prostoru utemelji predvsem na domačih gledaliških delih.

Posebna skrb za uveljavitev domače in jugoslovanske sodobne dramatike je bila kronana z uspehi: štirikrat zaporedoma so bili odbrani za sodelovanje na Sterijinem pozorju, kar doseže le redko gledališče: deležni so bili tudi priznanj in nagrad na sarajevskem festivalu malih in eksperimentalnih odrov ter vsakoletnih priznanj in nagrad na mariborskem Borštnikovem srečanju. Posebno priznanje Celjanom pa sta dosedaj dve udeležbi SLG Celje na BITEFU v Beogradu.

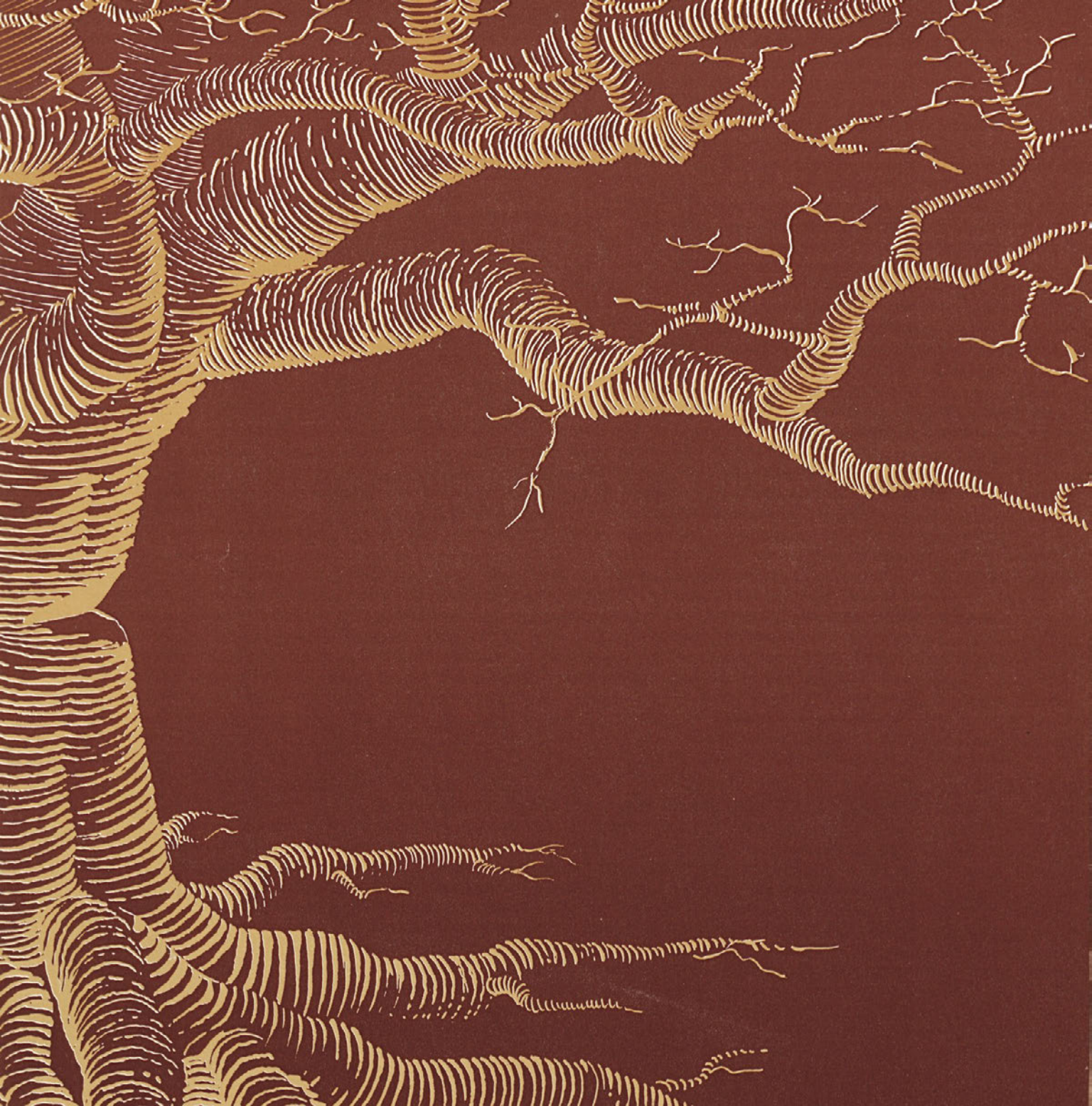
SLG Celje si zelo prizadeva, da bi oblikovalo take gledališke programe, ki bi maksimalno povezovali oder in avditorij in da bi še naprej bilo pomembno žarišče kulturnega dogajanja doma. To - in pa, da so se po kvaliteti izvajanega gledališkega programa uvrstili med vodilne jugoslovanske ansamble, je tista današnja resnica o uspešnem opravljanju kulturnega poslanstva SLG Celje v naši samoupravni družbi, ki je lahko občanom Celja v čast in v ponos.

Kulturna skupnost občine Celje podeljuje priznanje in nagrado IGORJU LAMPRETU za njegove osebne zasluge pri uspehih, ki jih je v zadnjih letih doseglo Slovensko ljudsko gledališče Celje. Pred leti, ko je prišel Igor Lampret v Celje za upravnika in umetniškega vodjo Slovenskega ljudskega gledališča Celje, je bil ta njegov prihod pravzaprav dialektična nujnost, ki jo je narekovala

potreba, da se da gledališču nove programske ideje. Gledališče je že nekaj let iskalo novo programsko usmeritev, da bi tako postalo bolj živo, bolj odrazno za sodobna gledališka oziroma življenjska dogajanja. Gledališča so morala osvežiti svoje programe, najti tisto, kar se neposredno doživlja kot novo in kot presenetljivo v razvoju osebnih in družbenih odnosov, čeprav ostajajo gledališčem še vse dosedanje naloge posredovanja že znanih in uveljavljenih gledaliških repertoarjev. Igor Lampret je pripravil gledališče na to, da je seglo v novo, združilo eksperimentalno z reprezentativnim, položilo iskano k temeljem gledališkega, k danemu gledališkemu »spoznanju«. Gledališče se je razživelo, poneslo svoj polet na BITEF, v Sterijina pozorja, v Sarajevo na srečanja malih in eksperimentalnih odrov, na Borštnikova srečanja. Sočasno, ko se je gledališče vrglo v svet sedanosti kot nujen medij za razvoj človeške zavesti in misli, se je brez dvoma tudi soočalo s tistimi, ki bi želeli nespremenjeno gledališče s starimi, več ali manj stereotipnimi repertoarji. Toda Igor Lampret se zaveda, da gledališče ne more biti zlikana resnica, izogibanje sedanosti in naporom življenja, da ne more biti zlagana iluzija, temveč da je v samoupravni družbi njegova dolžnost, človeka soočati z danostjo njegovega položaja in vloge v času in prostoru. Ob tej, lahko rečemo eksistenčno nujni in moderni usmeritvi v programski politiki, pa ostaja v repertoarju še vse tisto, kar je vrednega v zakladnici gledaliških del, kar je potrebno potencialnemu gledalcu, da bo z gledališčem pridobil za življenje vse tisto, kar mu le-to lahko največ ponudi. Zavzema se tudi za čimvečjo povezanost odra in (avditorija) občinstva, za uveljavljanje pridobitev naše socialistične revolucije in prakse v vsakdanjem delu gledališča. Vsekakor je precej njegovih zaslug, da se Slo-

vensko ljudsko gledališče Celje uvršča po kvaliteti svojih izvajanj in po vrstni odigranih del med vodilne jugoslovanske odre.

Kulturna skupnost občine Celje podeljuje priznanje in nagrado STANKU JOSTU za njegovo uspešno amatersko filmsko dejavnost in fotografijo. Stanko Jost se z amatersko filmsko dejavnostjo in fotografijo ukvarja od l. 1967. Doslej je posnel kopico kratkometražnih filmov, večinoma po literarnih predlogah, ki so bili predvajani na različnih festivalih amaterskih filmov in so poželi številna priznanja. Naj omenimo samo nekatere: »Pestna«, njegov prvi 45-minutni film; »Vikend«, kjer prvič sodelujejo igralci SLG Celje, »Na kmetih«, prvi zvočni sinhroni 60-minutni film, »Balada o sreči«, posnet po izvornem scenariju, »Križ na gori«, »Gimnazijka« po literarni predlogi pisatelja Ingoliča, »Domotožje«, ki je prvi celovečerni igrani film v Sloveniji, »Dober dan, Celje« in drugi. V Kino klubu ljudske tehnike EMO opravlja več let zelo prizadevno mentorska dela. Svoje strokovno znanje in svoje sposobnosti uporablja pri mentorskem delu. Napisal je tudi scenarij za film »Dober dan, Celje«, ki ga je posnel Viba film v letu 1978. Podeljeno priznanje pa naj ne bi bilo zadnje, saj je nesebično in zagnano delo Stanka Josta vzgleden primer vsakomur, ki se kulturno udeležuje.

*N. V. Gogolj: Ženitev
Režija Dušan Mlakar
Premiera 12. I. 1979*

- 1. Nada Božičeva, Matjaž Arsenjuk,
Janez Rohaček*
- 2. Mija Mencejeva, Nada Božičeva,
Ljerka Belakova, Jana Šmidova*
- 3. Mija Mencejeva, Ljerka Belakova,
Nada Božičeva, Janez Rohaček,
Pavle Jeršin, Sandi Krošl, Janez
Starina, Jože Pristov*
- 4. Sandi Krošl, Nada Božičeva, Pavle
Jeršin, Ljerka Belakova, Janez
Starina, Jože Pristov, Borut Alujevič,
Mija Mencejeva, Janez Rohaček*
- 5. Mija Mencejeva, Nada Božičeva,
Ljerka Belakova, Sandi Krošl,
Pavle Jeršin, Janez Starina, Jože
Pristov, Borut Alujevič, Janez
Rohaček*
- 6. Sandi Krošl, Ljerka Belakova*

